

Üniversite Öğrencilerinde Travmatik Yaşantılar, Agresyon ve İnternet Bağımlılığı

Traumatic Experiences, Aggression and Internet Addiction In University Students

✉ Merve İNAN BUDAK¹, ✉ Özlem AKARSU², ✉ Ayşe OKANLI¹, ✉ Vesile ADIGÜZEL³

¹İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

³İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Sağlık Meslek Yüksekokulu, Anestezi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Öz

Amaç: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde travmatik yaşantılar, agresyon ve internet bağımlılığı düzeylerini ve bunlar arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırma bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören 294 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma verileri Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Agresyon Ölçeği ve Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu aracılığıyla toplanmıştır.

Bulgular: Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin çoğunluğunun (%51) travma düzeyleri düşük seviyededir. Alt ölçek puanları incelendiğinde en yüksek puan ortalamasının duygusal ihmal, en düşük puan ortalamasının ise cinsel istismar olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları ile sözel saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Çocuklukta yaşanan istismar deneyimlerinin, davranışın çeşitli özellikleri üzerinde ve psikiyatrik komorbiditelerde uzun vadeli bir etkisi olabilir.

Anahtar kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, Saldırganlık, İnternet Bağımlılığı

Abstract

Objective: The aim of this study is to examine the level of traumatic experiences, aggression and internet addiction among university students and the relationship between them.

Method: This study is a descriptive and correlational research. The research was conducted with 294 students studying at the health sciences faculty of a state university. Research data were collected through Childhood Traumas Scale (CTS), Buss-Perry Aggression Scale and Young Internet Addiction Test Short Form.

Results: According to the results of the analysis, the trauma levels of the majority of the students (51%) were low. When the subscale scores are examined, it is seen that the highest mean score is emotional neglect, and the lowest mean score is sexual abuse. A positive and significant relationship was found between childhood traumas and verbal aggression sub-dimension. In addition, a positive and significant relationship was found between childhood traumas and internet addiction.

Conclusion: Childhood abuse experiences may have a long-term effect on various aspects of behavior and psychiatric comorbidities.

Keywords: Childhood Traumas, Aggression, Internet Addiction

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Merve İNAN BUDAK, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-posta: merve.inan@medeniyet.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-4334-6779

Geliş Tarihi/Received: 25.03.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 05.06.2022

Giriş

Çocukluk çağı travmaları (ÇÇT), çocukluk ve ilk gençlik yıllarında deneyimlenen sadece duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar deneyimlerinin olması değil aynı zamanda duygusal ihmal ve fiziksel ihmal yaşantılarının da genel bir ismidir (1). Aslında ÇÇT çocuğa göre yaşça büyük kişilerin, ebeveynlerin ya da bakıcıların çocuğun her türlü zarar görmesine sebep olacak eylem ya da eylemsizlikleri olarak da açıklanabilir (2,3). Yapılan araştırmalarda çocukluk çağı travmalarının anksiyete ve depresyon gibi ruhsal hastalıklarda (4- 9) aleksitimide (10), empati bozukluğunda, kişiler arası ilişkilerde yaşanan sorunlarda ve saldırgan davranışlar görülmesinde etkin bir rol oynadığı belirlenmiştir (6-9). Ayrıca ÇÇT deneyimi olan bireylerin duygularını düzenlemede de sorun yaşadıkları görülmektedir (11). Bunlara ek olarak ÇÇT fiziksel sağlık sorunları (12), psikiyatrik hastalıklar (13), madde kullanımı (14), internet oyun bağımlılığı (4, 15), internet bağımlılığı (11,16) ve saldırganlık (17) dahil olmak üzere bu tip sağlık durumları ve davranışsal özellikler ile yakından ilişkilidir. Fiziksel ve duygusal istismarın varlığı da sıklıkla saldırganlıkla birlikte görülebilmektedir (18). Saldırganlık (Agresyon), başkalarına fiziksel veya psikolojik olarak zarar vermeyi amaçlayan her türlü davranış örüntüsü olarak tanımlanmıştır (19). Araştırmalarda saldırganlık ve internet bağımlılığı arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu belirtilmektedir (20, 21). Ayrıca, kitle iletişim araçlarının gençlerin saldırganlık davranışları üzerine etkisi araştırmalar tarafından kanıtlanmıştır (22). Modern bir teknoloji olarak artık her evde kolayca erişilebildiğini düşündüğümüz internette şiddet olayları pasif olarak izlenebilir ya da video oyunları aracılığıyla aktif olarak deneyimlenebilir. Yapılan bir meta analiz çalışması sonucunda şiddet içerikli video oyunlarının üniversite öğrencileri de dahil olmak üzere, gençlerde ve çocuklarda, yetişkin kadın ve erkeklerde yüksek düzeyde saldırganlık ile ilişkili olduğu bulunmuştur (23)

Davranışsal bağımlılıklar arasında yer alan internet bağımlıları tolerans, yoksunluk, tekrarlanma, zihinsel meşguliyet, duygu durum değişikliği, kişilerarası ilişkilerde sorunlar gibi fiziksel ve psikolojik bağımlılık belirtileri ile benzer belirtiler gösterir. İnternet kullanımı bilgiye kolay, ucuz ve güvenli erişim gibi nedenlerle gelişmiş olsa da günümüzde farklı amaçlarla da kullanılmaktadır (Alışveriş, dizi-film izleme, sosyal medya vb). Artan teknoloji kullanımıyla beraber 2021 verilerine göre ülkemizde evden internete erişim oranı %92 olmuştur. 16-74 yaş arası bireylerde kişisel olarak internet kullanım oranı da %82'dir Geçen yıl bu oranın %79 olduğu belirtilmiştir (24). Bu verilere göre internet kullanım oranının gün geçtikçe arttığını söylemek mümkündür.

DSM-5'te internet bağımlılığına ilişkin tanı ölçütü bulunmamaktadır. İnternette oyun oynama bozukluğu DSM-5'te internetle ilgili yer alan tek tanıdır. Young (1992) internet bağımlılığı ölçeği geliştirmiş, internetin kumar bağımlılığına

benzer bir bağımlılık mekanizmasına neden olduğunu ve internet bağımlısı bireylerin dürtü kontrol bozukluğu problemlerinin olduğunu bulmuştur (25). İnternet bağımlılığı interneti çok fazla kullanma isteğinin önüne geçememe, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemsiz olması, internet ortamıyla bağlantı olmadığında aşırı gerginlik hali ve saldırganlık davranışlarının görülmesi ile beraber, kişinin aile, iş ve sosyal hayatının gittikçe bozulması olarak tanımlanabilir (26). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı oranının ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalarla gittikçe arttığı gözlenmiştir (11, 27). Özellikle internet bağımlılığı (İB) veya problemlili internet kullanımı olarak adlandırılan çevrimiçi etkinliklere aşırı katılım, bireylerin psikolojik, psikososyal ve fiziksel sağlıkları üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir (28, 29). Yapılan bir meta analiz çalışmasında İB'nin alkol kötüye kullanımı, madde kullanım bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, depresyon ve anksiyete bozuklukları ile birlikte görülebileceğini ortaya koymuştur (30). İnternet bağımlılarında sağlık alanındaki sorunların yanı sıra sosyal becerilerde eksiklik, ebeveyn bağlanmasında sorunlar, yenilik arayışı içinde olma ve zarardan kaçınmama gibi farklı kişilik özellikleri ile karar verme ve yürütme işlevleri gibi kognitif süreçlerde de değişiklikler görülmüştür (31).

Travmatik yaşantılar, madde bağımlılığı ve agresyon durumları yapılan pek çok çalışmada karşımıza çıkmaktadır (32-35). Ancak davranışsal bir bağımlılık olan internet bağımlılığı ile travmatik yaşantılar ve agresyon durumları nadir olarak değerlendirilmiştir. İnternet bağımlılığı oranının son yıllarda üniversite öğrencilerinde artış göstermesi sebebiyle araştırma üniversite öğrencileriyle birlikte yapılmıştır (11). Araştırma bu sebeplerle üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, agresyon ve internet bağımlılığı düzeylerini ve varsa arasındaki ilişkiyi araştırmayı hedeflemektedir. Araştırma soruları üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmasına maruz kalma durumu nedir, üniversite öğrencilerinde agresyon düzeyi nasıldır, üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı oranı nedir, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının agresyon ve internet bağımlılığı ile ilişkisi nasıldır şeklinde tanımlanmıştır.

Yöntem

Örneklem

Araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışma olarak planlandı. Eylül – Aralık 2019 aralığında İstanbul'da bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde yapıldı. Araştırmanın evrenini İstanbul'da bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören tüm öğrenciler oluşturdu (n=450) Yapılan G-Power güç analizi sonrası 0.05 hata payı ve %95 güven aralığında en az n=259 uygun görüldü. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve tam veri toplanan 294 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır. Araştırmaya sağlık bilimleri fakültesinde eğitim alan,

araştırmaya katılmasına fiziksel ya da ruhsal herhangi bir engeli bulunmayan, çalışmaya katılmaya gönüllü olan tüm öğrenciler dahil edilmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayandığı için anketi cevaplamak istemeyenler ve eksik dolduranlar ve dahil edilme kriterlerini karşılamayanlar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Verilerden 5 tanesi eksik doldurulması, 3 tanesi de araştırmaya katılmaya gönüllü olmaması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır.

Araştırmanın yürütülebilmesi için İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (25.05.2018).

İşlem

Veri toplama sürecinden önce öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmıştır. Çalışmaya katılmanın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu, istedikleri zaman araştırmadan çıkabilecekleri, araştırma sonuçlarının kişisel bilgiler paylaşılmadan kongre, sempozyum ya da bilimsel bir dergide yayınlanabileceği bilgisi verilmiştir. Öğrencilerden yazılı ve sözlü onam alınmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından, dersin öğretim elemanına gerekli bilgilendirmeler yapılarak, izin verilen ders sürelerinin bitiminde anket aracılığı ile gözlem altında doldurtulmuştur. Ölçüm araçlarının toplam doldurulma süresi 20 dakika kadar sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan 13 sorudan oluşan Sosyodemografik veri formu, Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss- Perry Agresyon Ölçeği (BPAÖ), Young İnternet Bağımlılığı Testi- Kısa Formu (YİBT-KF) aracılığıyla toplanmıştır.

Sosyodemografik veri formu

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur 10 soruluk bir formdur. Bu özellikler: cinsiyet, bölüm, hayatının büyük bölümünü geçirdiği yer, öğrenim esnasında kaldıkları yer, günlük internet kullanım süresi, sosyal ağları kullanma durumu, kişisel bilgisayara sahip olma durumu, sürekli internet bağlantısına sahip olma durumu, fiziksel hastalığı olması durumu, yaşamı boyunca psikiyatrik hastalık tanısı almış olma durumudur.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ)

Bu ölçek öğrencilerde varsa eğer çocukluk çağı travmalarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek, Bernstein (1994) tarafından geliştirilmiştir (1). Şar ve arkadaşları (2012) Türkçeye uyarlama çalışmasını yapmıştır. Uyarlama çalışmasında ölçek dissosiyatif bozukluğu olan bireylere onların ailelerine ve bu grubun dışında kalan kontrol gruplarına uygulanmıştır. (36). Duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmali ve fiziksel ihmali olarak 5 alt boyutu bulunan ölçek maddeleri 1-5

arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin hem toplam puanı hem de alt boyut puanları kullanılabilir. Her travma tipi ile ilişkili faktörler için Cronbach alfa, yüksek iç tutarlılık gösterecek şekilde 0.79-0.94 arası değişmektedir (1). Alt boyutların toplamından ölçekten alınacak toplam puan elde edilmektedir (1,36). Toplam puan aralığı 25-125 arasında, alt boyutlarda ise 5-25 arasında hesaplanabilmektedir. Duygusal istismar 3,8,14,18,25 numaralı ölçek maddeleri, fiziksel istismar 9,11,12,15,17 numaralı ölçek maddeleri, fiziksel ihmali 1,4,6,2,26 numaralı ölçek maddeleri, duygusal ihmali 5,7,13,19,28 numaralı ölçek maddeleri ve cinsel istismar 20,21,23,24,27 numaralı ölçek maddeler ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin 28 soruluk formunun Türkçe'ye adaptasyon, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında cinsel ve fiziksel istismar için 5 puanın üzeri, fiziksel ihmali ve duygusal istismar için 7 puanın üzeri, duygusal ihmali için 12 puanın üzeri kesme noktası olarak önerilmiştir (Cronbach alfa 0,93). Bu çalışmada cronbach alfa kat sayısı 0,93'tür.

Buss- Perry Agresyon Ölçeği (BPAÖ)

Bu ölçek öğrencilerin agresyon durumlarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek, Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilmiştir (37). Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Demirtaş-Madran (2012) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında ölçek üniversite öğrencilerine uygulanmıştır (38). Ölçek 29 maddeden oluşmakta ve beşli Likert tiptedir. (a) Fiziksel saldırganlık (13.,8.,2.,11.,25.,16.,29.,22. ve 5. maddeler); (b) Düşmanlık (20.,24.,3.,26.,10.,15., 7. ve 17. maddeler); (c) Öfke (19.,28.,1.,18.,9.,23. ve 12. maddeler); (d) Sözel saldırganlık (27.,6.,21.,14. ve 4. maddeler). 9. ve 16. maddeler ters puanlanmaktadır (Cronbach alfa=0,85). Ölçekten katılımcılar en az 29 en çok ise 145 puan alabilmektedir, yüksek puanlar öfkeli ve saldırgan davranış artışı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmamızda cronbach alfa kat sayısı 0,95'tir.

Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF)

Bu ölçek öğrencilerin internet bağımlılığı durumlarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek, Young (1998) tarafından geliştirilmiş (25). Pawlikowski ve arkadaşları tarafından kısa forma dönüştürülmüştür (39). Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Kutlu ve Arkadaşları (2016) tarafından yapılmıştır. Çalışma üniversite öğrencisi ile ergen bireyler üzerinde yapılmıştır. (40). Ölçek 12 madde ve beşli likert tiptedir, (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık), tek boyutludur. Ölçekte tersten puanlanan madde yoktur. Ölçekten alınan yüksek puanlar internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu gösterir (Cronbach Alfa katsayısı üniversite öğrencilerinde 0,91). Bu çalışmada cronbach alfa kat sayısı 0,94'tür.

Veri Analizi

İstatistiksel analizler için SPSS Windows version 20.0 paket programı kullanılmış ve p<0.05 istatistiksel olarak anlamlı kabul

edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik olarak sayısal değişkenler için ortalama±standart sapma, kategorik değişkenler için ise sayı ve % değerleri verilmiştir. Sayısal değişkenler arasındaki ilişkiler Spearmank korelasyon katsayısı ile test edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin %79,3'ü kız (n:231), %85,6'sı hemşirelik bölümü öğrencisi (n: 239), %74,5'inin metropolde yaşadığı (n: 219), %70,1'inin ailesinin yanında öğrenim görmekte (n: 206) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca %28,9'u günde 2-3 saat internet kullandığını (n: 85), %85,0'i sosyal ağları kullandığını

(n: 250), %57,8'i bilgisayar kullandığını (n: 170) belirtmiştir. Öğrencilerin %97,3'ünün sürekli bir internet bağlantısına sahip oldukları (n: 286), sadece %3,4'ünün fiziksel hastalığı olduğu (n:10) ve %7,5'inin psikiyatrik tedavi aldığı (n:22) saptanmıştır (Tablo1).

Çalışmada kullanılan ölçeklerin puan ortalamalarına bakıldığında ÇÇTÖ toplam puan ortalamasının 37,8±9,4, ÇÇTÖ alt boyutlarından duygusal istismar puan ortalaması 7,2±2,9, fiziksel istismar puan ortalaması 5,7±2,2, fiziksel ihmal puan ortalaması 6,5±2,1, duygusal ihmal puan ortalaması 12,4±3,1 ve cinsel istismar puan ortalaması 5,7±2,4 olarak saptanmıştır.

BPAÖ toplam puan ortalaması 68,5±17,9 iken alt boyut ölçeklerinden fiziksel saldırganlık toplam puan ortalaması 15,8±4,9, düşmanlık puan ortalaması 20,8±6,4, öfke puan ortalaması 17,6±5,1 ve sözel saldırganlık toplam puan ortalaması 11,5±4,2 olarak belirlenmiştir.

YİBT-KF toplam puan ortalaması 22,0±7,3 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2)

Tablo 3'de ÇÇTÖ, BPAÖ ve YİBT-KF ölçekleri ve alt boyutları arasındaki korelasyon yer almaktadır. ÇÇTÖ ile sözel saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir (p<0,05). ÇÇTÖ arttıkça sözel saldırganlık artmaktadır. ÇÇTÖ ile YİBT-KF arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). ÇÇTÖ arttıkça YİBT-KF artmaktadır. ÇÇTÖ ile BPAÖ, fiziksel saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Duygusal istismar alt boyutu ile sözel saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlendi (p<0,05). Duygusal istismar arttıkça sözel saldırganlık artar. Duygusal istismar alt boyutu ile BPAÖ, fiziksel saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt boyutları ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir (p>0,05). Duygusal istismar alt boyutu ile YİBT-KF arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05). Duygusal istismar arttıkça YİBT-KF artar.

Fiziksel istismar alt boyutu ile BPAÖ, fiziksel saldırganlık, düşmanlık, öfke, sözel saldırganlık ve YİBT-KF ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (p>0,05).

Fiziksel ihmal alt boyutu ile fiziksel saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Fiziksel ihmal arttıkça fiziksel saldırganlıkta artar. Fiziksel ihmal alt boyutu ile sözel saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05). Fiziksel ihmal arttıkça sözel saldırganlıkta artar. Fiziksel ihmal alt boyutu ile BPAÖ, düşmanlık, öfke alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (p>0,05). Fiziksel ihmal alt boyutu ile YİBT-KF arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu

Tablo 1. Sosyodemografik özellikler

Özellikler	% (n)
Cinsiyet	
Kız	79,3 (233)
Erkek	20,7 (61)
Program	
Hemşirelik	85,6 (239)
Sağlık Yönetimi	14,4 (51)
En uzun süre yaşanan yer	
Kırsal	8,5 (25)
Şehir	17,0 (50)
Metropol	74,5 (219)
Şu anda yaşadığı yer	
Aile evi	70,1(206)
Öğrenci Evi	12,2 (63)
Diğer	17,7 (52)
Günlük internet kullanım süresi	
30 dk ve altı	2,0 (6)
30dk -2 saat	21,4 (63)
2-3 saat	28,9 (85)
3-4 saat	19,7 (58)
4 saat ve üzeri	27,9 (82)
Sosyal ağlar kullanımı	
Evet	85,0 (250)
Hayır	15,0 (44)
Bilgisayar kullanımı	
Evet	57,8 (170)
Hayır	42,2 (124)
Sürekli internet bağlantısı	
Evet	97,3 (286)
Hayır	2,7 (8)
Fiziksel hastalık	
Evet	3,4 (10)
Hayır	96,6 (284)
Yaşamı boyunca psikiyatrik tedavi alma durumu	
Evet	7,5 (22)
Hayır	92,5 (272)

belirlenmiştir ($p<0,05$). Fiziksel ihmal arttıkça YİBT-KF artar.

Duygusal ihmal alt boyutu ile BPAÖ, fiziksel saldırganlık, düşmanlık, öfke, sözel saldırganlık ve YİBT-KF ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Cinsel istismar alt boyutu ile fiziksel saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Cinsel istismar arttıkça fiziksel saldırganlıkta artar. Cinsel istismar alt boyutu ile sözel saldırganlık alt boyutu arasında

pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Cinsel istismar arttıkça sözel saldırganlık artar. Cinsel istismar alt boyutu ile BPAÖ, düşmanlık ve öfke alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Cinsel istismar alt boyutu ile YİBT-KF arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Cinsel istismar arttıkça YİBT-KF artar.

Kesme puanı 35 olan ÇÇTÖ den alınan puanlara göre dağılımına baktığımızda çalışmamıza katılan öğrencilerin %51,4'ünün (n:151) 35 puanın altında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. ÇÇTÖ, BPAÖ ve YİBT-KF ölçekleri toplam puan ortalamaları

Ölçekler	Min-Max	Ort-Std
ÇÇTÖ	27,0-97,0	37,8±9,4
Duygusal istismar	5,0-22,0	7,2±2,9
Fiziksel istismar	5,0-24,0	5,7±2,2
Fiziksel ihmal	5,0-16,0	6,5±2,1
Duygusal ihmal	5,0-21,0	12,4±3,1
Cinsel istismar	5,0-21,0	5,7±2,4
BPAÖ	33,0-138,0	68,5±17,9
Fiziksel Saldırganlık	8,0-37,0	15,8±4,9
Düşmanlık	8,0-38,0	20,8±6,4
Öfke	7,0-34,0	17,6±5,1
Sözel Saldırganlık	5,0-24,0	11,5±4,2
YİBT-KF	12,0-60,0	22,0±7,3

ÇÇTÖ: Çocukluk çağı travmalar ölçeği
BPAÖ: Buss-Perry agresyon ölçeği
YİBT-KF: Young internet bağımlılığı testi kısa formu

Tablo 3. ÇÇTÖ, BPAÖ ve YİBT-KF ölçekler arası korelasyon

Ölçekler		BPAÖ	Fiziksel Saldırganlık	Düşmanlık	Öfke	Sözel Saldırganlık	YİBT-KF
ÇÇTÖ	r	,081	,099	,023	,015	,144*	,252*
	p	,168	,090	,692	,803	,014	,009
Duygusal istismar	r	,096	,092	,067	,005	,161**	,231*
	p	,101	,117	,253	,926	,006	,024
Fiziksel istismar	r	,031	,053	,019	,210	,046	,083
	p	,602	,361	,748	,736	,429	,156
Fiziksel ihmal	r	,096	,233*	,005	,059	,243*	,292*
	p	,102	,023	,934	,315	,014	,001
Duygusal ihmal	r	,010	-,014	-,038	-,032	,064	,048
	p	,096	,817	,519	,589	,278	,416
Cinsel istismar	r	,097	,224*	,035	,070	,225*	,275*
	p	,096	,034	,532	,233	,049	,030

r: Spearmanrank korelasyon katsayısı, * 0.05 düzeyinde anlamlı, **0.01 düzeyinde anlamlı r değeri; 0.2-0.4 arası zayıf, 0.4-0.6 arası orta 0.6 ve üstü güçlü korelasyondur.

ÇÇTÖ: Çocukluk çağı travmalar ölçeği

BPAÖ: Buss-Perry agresyon ölçeği

YİBT-KF: Young internet bağımlılığı testi kısa formu

Tartışma

Araştırmada üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, agresyon ve internet bağımlılığı incelenmiştir. Çocukluk çağı travmaları sadece olayın yaşandığı zaman diliminde değil bireyi hayatı boyunca etkileyen bir olgudur. Büyüme ve yaşam içindeki deneyimler travmanın etkilerini azaltıyor gibi görünse de alan yazına baktığımızda yetişkinlikte de travma etkilerinin devam ettiği görülmektedir (41, 42).

Çocukluk çağı travma düzeylerine yönelik sonuçlar incelendiğinde ÇÇTÖ'nün kesme puanı 35 olduğu göz önüne alınarak çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%51,4) çocukluk çağı travmalarının düşük seviyede olduğu ifade edilebilir (Grafik1). Literatürde yapılan bazı araştırmalarda da öğrencilerin çocukluk çağı travmalarına maruz kalma durumlarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir (43, 44, 45). Ancak istismar ve ihmalin, aile, ebeveynler veya bakım vericiler ya da maruz kalan birey tarafından gizli tutulmaya çalışılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. WHO raporunda da belirtildiği gibi elde edilen veriler buz dağının sadece görünen kısmı olarak varsayılmaktadır ve çocukluk çağı travmalarına maruz kalma oranlarının daha da yüksek olduğu tahmin edilmektedir (49). Çalışmamızda ÇÇTÖ alt boyutlarından en yüksek duygusal ihmal puanı (12,8±6,7) iken en düşük ise cinsel istismar puanıdır (8,5±3,8). Yapılan bazı çalışmalarda da duygusal ihmalin en sık görülen çocukluk çağı travması olduğu belirtilmektedir (44, 45, 46). Duygusal ihmalin daha yüksek olması diğer travma türlerine göre daha kolay ifade edilebildiği düşünülebilir. Araştırmamızın bu sonucunun literatürle uyumlu olduğu söylenebilir. Araştırmamızda en az puan alınan travma türü cinsel istismardır bu bulgumuz literatürdeki pek çok çalışma ile tutarlılık göstermektedir (45, 46, 47). Cinsel istismarın en düşük puan ortalamasının olmasının sebebi ise hem çocuğun kendini diğer kişilerden gelebilecek cinsel istismardan koruma isteği hem de ailenin/ebeveynin ya da bakım vericilerin toplum tarafından bu olayın duyulmamasını istemeleri sebep olabilir (48). Dünya Sağlık Örgütü'nün de raporunda belirttiği gibi failerin (cinsel istismar faileri tüm olguların 3/2'sinde aileden biridir) aileden biri olması (49) sebebiyle cinsel istismarın ortaya çıkması istenmeyebilir. Cinsel istismar sonrası yaşanan akut stres bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, majör depresif bozukluk gibi psikiyatrik sorunlar da (50) istismarın ortaya çıkmasını engelleyen ya da geciktiren bir sebep olarak düşünülebilir. Bu sonuç yapılacak çalışmaların daha titiz yürütülmesini ve niteliksel boyutta kapsamlı yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Agresyon düzeyine yönelik araştırma sonuçlarımız incelendiğinde üniversite öğrencilerinin agresyon düzeyinin düşük olduğu ifade edilebilir. Ancak literatürde üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada agresyon düzeylerinin ortalama bir seviyede olduğu bulunmuştur (51). Yapılan bir diğer çalışmada öğrencilerin saldırganlık seviyelerinin yüksek olduğu belirtilmiştir (52).

Agresyon kavramıyla birlikte aile içi şiddet, kuşaklar arası aktarım ve sosyal öğrenme kavramları karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli kavramların agresyon seviyeleri üzerinde etkinliği görülmüştür (52, 53) ve yapılan araştırmalarda da bu etkenler sebebiyle agresyon düzeyleri farklılık göstermiş olabilir.

Araştırmamızın internet bağımlılığı düzeylerine göre YİBT-KF'dan alınabilecek en düşük puan 12 en yüksek puan 60 olduğu göz önünde bulundurulduğunda üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı düzeylerinin düşük seviyede olduğu söylenebilir (22,0±7,3). Pektaş ve Mayda yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin internet bağımlılıklarının yüksek düzeyde olduğunu bulmuştur (27). Durmuş ve arkadaşları üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatları boyunca internet bağımlılık oranı değişimini gözlemlendiği araştırmada, öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin zaman içinde azaldığını ve klinik düzeyde bağımlı olan öğrenci bulunmadığını belirtmiştir (54). Araştırma sonuçları birbirinden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı durumlarını etkileyen faktörlerin olması, kullanılan ölçüm araçlarının farklı olması, araştırma sonuçlarının değişkenlik göstermesine sebep olduğu ifade edilebilir.

Son olarak çalışmamızın sonuçlarına göre ÇÇTÖ toplam puan ortalaması, duygusal istismar, cinsel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutları ile BPAÖ'nün sözel saldırganlık alt boyutunda pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Amerika'da yapılan bir çalışma çocukluk çağı travmaya maruz kalma ile yabancılara ya da arkadaşlara karşı gösterilen sözel saldırganlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (55). Yine ülkemizde yapılan bir başka araştırmada duygusal istismar ve cinsel istismar ile sözel saldırganlık arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür (56). Bu bağlamda çocukluk döneminde yaşanan travmanın sözel agresyonu artırdığı ifade edilebilir. Çalışmamızda fiziksel ihmal ile fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İhmal, sonuçlarının daha fazla araştırılmasına ihtiyaç duyulan çocukluk döneminde kötü muamelenin en yaygın biçimi olarak görülmektedir (57). Yapılan bir araştırmada çocukluk döneminde fiziksel ihmalin ergenlik döneminde saldırganlığı yordadığını göstermektedir (58). Araştırmamızda çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalma ile fiziksel ve sözel saldırganlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Berzenski ve Yates'in araştırmasında cinsel istismar ile saldırganlık arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur (59). Üniversite öğrencileriyle yürütülen bir araştırmada cinsel istismara hem çocuklukta hem de ergenlikte maruz kalan bireylerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (60). Çocukluk döneminde istismar ve ihmale maruz kalmış olan birey o dönemde istismara karşı koyacak kadar güçlü olmadığı için bu durumu yetişkinlik döneminde saldırganlık biçiminde gösteriyor olabilir. Debowska ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada da genel olarak

çocukluk çağı travmalarının saldırganlıkla önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur (61).

Çocukluk çağı travmaları ve internet bağımlılığı puan ortalamaları incelendiğinde araştırmamızda ÇCTÖ toplam puan ortalaması, duygusal istismar alt boyutu, fiziksel ihmal alt boyutu, cinsel istismar alt boyutu ile internet bağımlılığı puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Hua ve arkadaşları 1956 öğrenci ile yaptığı araştırmada internet bağımlılığının fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismarla ilişkili olduğunu bulunmuştur (62). Bilgisayar oyuncularıyla yapılan bir başka çalışmada duygusal ihmal/istismar öyküsü bulunan katılımcıların internette oyun oynama bozukluğu riski daha yüksek çıkmıştır (15). Ayrıca internet bağımlılığı riski olan bireylerin çocukluk çağında psikolojik kötü muameleye maruz kaldığı görülmektedir (63). Çocukluk çağı travma türleriyle yapılan bir diğer çalışmada internet bağımlılığının duygusal ihmal, fiziksel ihmal, ebeveynin fiziksel şiddet göstermesi ve cinsel istismar arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur (64). Yine ülkemizde yapılan bir başka çalışmada internet bağımlılığının sadece duygusal istismar ile ilişkili olduğu görülmüştür (16). Genel olarak çocukluk çağı travmasına maruz kalan bireylerin, maruz kalmayanlara göre internet bağımlılığı sorunlarına daha duyarlı oldukları görülmektedir (10). Literatürdeki araştırma sonuçlarında farklılıkların oluşması konunun önemi düşünüldüğünde çalışmaların kanıt düzeyi yüksek yöntemlerle yapılması gerekliliğini göstermektedir.

Bu araştırmanın sadece bir üniversitenin öğrencileriyle yürütülmesi sınırlılık olarak görülebilir. Çok merkezli araştırmaların yapılması gelecekte yapılacak çalışmalara önerilir. Çocukluk çağı travmalarının hassas bir konu olduğu göz önünde bulundurulduğunda sadece ölçeklerle veri toplanması sınırlılık olabilir ve ölçeklere ek olarak niteliksel veri toplama yöntemleri kullanılabilir.

Sonuç olarak araştırmamızda üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, agresyon ve internet bağımlılığı düzeyleri ve aralarındaki ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun travma deneyimlerinin az olduğu, agresyon düzeylerinin düşük olduğu ve internet bağımlılığı düzeylerinin düşük olduğu görüldü. Ek olarak çocukluk çağı travmalarının agresyon ve internet bağımlılığı ile ilişkisi olduğu bulgularımız arasındadır. Çocukluk çağı travmaları ile agresyon ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olması ve sonuçları bakımından yapılacak çalışmalara veri sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde çocukluk çağı travmalarının azaltılmasında, önlenmesinde etkin olacak girişimler planlanabilir. Ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları, agresyon ve internet bağımlılığı konusunda bilgilendirilmeleri önem arz etmektedir. Bu sonuçlar ışığında internet bağımlılığı açısından riskli öğrencilerin belirlenmesi, farkındalık ve başa çıkma programlarının

düzenlenmesi önerilir.

Kaynaklar

- Bernstein DP, Fink L, Handelsman L & Foote J. Childhood trauma questionnaire (CTQ). APA PsycTests. [Database record]. 1994. [Available from: <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F02080-000>]. Accessed date: 01.12.2021.
- Oral R, Can D, Kaplan S, et al. Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse Negl* 2001; 25(2): 279-290.
- Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi* 2004; 35(2): 82-86.
- Grajewski P, Dragan M. Adverse childhood experiences, dissociation, and anxious attachment style as risk factors of gaming disorder. *Addict Behav Rep* 2020; 11: 100269.
- Shi L, Wang, Y, Yu H, et al. The relationship between childhood trauma and Internet gaming disorder among college students: A structural equation model. *J Behav Addict* 2020; 9(1): 175-180.
- Wang J, He X, Chen Y, Lin C. Association between childhood trauma and depression: A moderated mediation analysis among normative Chinese college students. *J Affect Disord* 2020; 276: 519-524.
- Öztürk E, Derin G, Okudan M. Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile savunma mekanizmaları ve kendine zarar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med* 2020; 17(1): 10-12.
- Ju Y, Wang M, Lu X, et al. The effects of childhood trauma on the onset, severity and improvement of depression: the role of dysfunctional attitudes and cortisol levels. *J Affective Disord* 2020; 276: 402-410.
- Kaloeti DVS, Rahmandani A, Sakti H, et al. Effect of childhood adversity experiences, psychological distress, and resilience on depressive symptoms among Indonesian university students. *Int J Adolesc Youth* 2019; 24(2): 177-184.
- Schimmenti A, Passanisi A, Caretti V, et al. Traumatic experiences, alexithymia, and internet addiction symptoms among late adolescents: A moderated mediation analysis. *Addict Behav* 2017; 64: 314-320.
- Evren C, Evren B, Dalbudak E, et al. Severity of dissociative experiences and emotion dysregulation mediate the relationship between childhood trauma and Internet addiction symptom severity among young adults. *Dusunen Adam* 2019; 32(4): 334-344.
- Hughes K, Bellis MA, Hardcastle KA, et al. The effect of multiple adverse childhood experiences on health: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Public Health* 2017; 2(8): e356-e366.
- Örsel S, Karadağ H, Karaoğlan-Kahiloğulları A et al. Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2011; 12(2): 130-136.
- Zhang S, Lin X, Liu J, et al. Prevalence of childhood trauma measured by the short form of the Childhood Trauma Questionnaire in people with substance use disorder: A meta-analysis. *Psychiatry Res* 2020; 294: 113524.
- Kircaburun K, Griffiths MD, Billieux J. Psychosocial factors mediating the relationship between childhood emotional trauma and internet gaming disorder: a pilot study. *Eur J Psychotraumatol* 2019; 10(1): 1565031
- Dalbudak E, Evren C, Aldemir S, et al. Relationship of internet addiction severity with depression, anxiety, and alexithymia, temperament and character in university students. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2013; 16(4): 272-278.
- Fanning, JR, Lee R, Gozal D, et al. Childhood trauma and parental style: Relationship with markers of inflammation, oxidative stress, and aggression

- in healthy and personality disordered subjects. *Biol Psychol* 2015; 112: 56-65.
18. Çelik FGH, Hocaoglu Ç. Çocukluk çağı travmaları: bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi* 2018; 8(4): 695-711.
19. American Psychological Association. APA Dictionary of Psychology. Erişim adresi: <https://dictionary.apa.org/aggression> Tarih: 01.12.2021
20. Babacan Gümüş A, Şıpkın S, Tuna A, Keskin G. Üniversite öğrencilerinde problemlili internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. *TAF Prev Med Bull* 2015; 14(6): 460- 466.
21. Güvendü B, Tekkurşun Demir G, Keskin B. Ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve saldırganlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 2019; 11(18): 1194–1217.
22. Browne KD, Hamilton-Giachritsis C. The influence of violent media on children and adolescents: a public-health approach. *Lancet* 2005; 365 (9460): 702-710.
23. Smirni D, Garufo E, Di Falco L, Lavanco G. The playing brain. The impact of video games on cognition and behavior in pediatric age at the time of lockdown: A systematic review. *Pediatr Rep* 2021; 13(3): 401-415.
24. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2021. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437) Accessed: 01.08.2022.
25. Young KS. *Caught In The Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction--and a Winning Strategy for Recovery*. New York: Wiley 1998.
26. Alyanak B. İnternet bağımlılığı. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi* 2016; 8(5): 20-24.
27. Pektaş İ, Mayda AS. Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı düzeyi ve etkileyen etmenler. *Sakarya Tıp Dergisi* 2018; 8(1): 52-62.
28. Aboujaoude E. Problematic internet use: an overview. *World Psychiatry* 2010; 9(2): 85-90.
29. J Kuss D, D Griffiths M, Karila L, Billieux J. Internet addiction: A systematic review of epidemiological research for the last decade. *Curr Pharm Des* 2014; 20(25): 4026-4052
30. Ho RC, Zhang MW, Tsang TY, et al. The association between internet addiction and psychiatric co-morbidity: a meta-analysis. *BMC Psychiatry* 2014; 14: 183.
31. Greenfield DN. Psychological characteristics of compulsive internet use: A preliminary analysis. *Cyberpsychol Behav* 1992; 2(5): 403-412.
32. Banducci AN, Hoffman EM, Lejuez CW, Koenen KC. The impact of childhood abuse on inpatient substance users: Specific links with risky sex, aggression, and emotion dysregulation. *Child Abuse Negl* 2014; 38(5): 928-938.
33. Thompson R, Lewis T, Neilson EC, et al. Child maltreatment and risky sexual behavior: Indirect effects through trauma symptoms and substance use. *Child Maltreat* 2017; 22(1): 69-78.
34. Mandavia A, Robinson GG, Bradley B, Ressler KJ, & Powers A. Exposure to childhood abuse and later substance use: Indirect effects of emotion dysregulation and exposure to trauma. *J Trauma Stress* 2016; 29(5): 422-429.
35. Dudeck M, Sosic-Vasic Z, Otte S, et al. The association of adverse childhood experiences and appetitive aggression with suicide attempts and violent crimes in male forensic psychiatry inpatients. *Psychiatry Res* 2016; 240: 352-357.
36. Şar V, Öztürk E, İkikardeş E. Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2012; 32(4): 1054-1063.
37. Buss AH, Perry M, The Aggression questionnaire. *J Pers Soc Psychol* 1992; 63(3): 452-459.
38. Madran HAD. Buss-Perry saldırganlık ölçeği'nin türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 2012; 24(2): 124-129.
39. Pawlikowski M, Altstötter-Gleich C, Brand M. Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Comput Human Behav* 2013; 29(3): 1212-1223.
40. Kutlu M, Savcı M, Demir Y, Aysan F. Young internet bağımlılığı testi kısa formunun türkçe uyarlaması: üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2016; 17(1): 69-76.
41. Onat G, Dinç H, Günaydın S, Uğurlu F. Çocukluk döneminde yaşanan ihmal veya istismarın benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016; 3(1): 9-15.
42. Sofuoğlu Z, Oral R, Aydın F, et al. Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi* 2014; 49(1): 47-56.
43. Güneri-Yöyen E. Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2017; 3(1): 267-282.
44. Li X, Wang Z, Hou Y, et al. Effects of childhood trauma on personality in a sample of Chinese adolescents. *Child Abuse Negl* 2014; 38(4): 788-796.
45. Özçevik D, Güneş ÖD. Hemşirelik öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre yaşadıkları çocukluk çağı travmaları. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi* 2019; 1(1): 28-42.
46. Viola TW, Salum GA, Kluwe-Schiavon B, Sanvicente-Vieira B, et al. The influence of geographical and economic factors in estimates of childhood abuse and neglect using the Childhood Trauma Questionnaire: A worldwide meta-regression analysis. *Child Abuse Negl* 2016; 51: 1-11.
47. Dereboy Ç, Şahin Demirkapı E, Şakiroğlu M, Şafak Öztürk C. Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duyu düzenleme güçlüğü ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Derg* 2018; 29(4): 269-278.
48. Bozbeyoğlu AÇ, Koyuncu E, Kardam F, Sungur A Ailenin karanlık yüzü: Türkiye'de ensest. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 2010; 13(1): 1-38.
49. World Health Organization. *Preventing Suicide: A Global Imperative*. Geneva: WHO, 2014.
50. Dönmez YE, Soylu N, Özcan ÖÖ, et al. Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olgularımızın sosyodemografik ve klinik özellikleri. *J Turgut Özal Med Cent* 2014; 21(1): 44-48.
51. Doğan İ, Doğan PK, Kayışoğlu NB. Beden eğitimi öğretmeni adaylarının saldırganlık düzeylerinin incelenmesi: Batı Karadeniz örneği. *Gaziantep üniversitesi. Spor Bilimleri Dergisi* 2017; 2(3): 1-16.
52. Yörük S. Üniversite öğrencilerinde öfke ve saldırganlığı etkileyen duyu ve düşünceler ile ilişkili faktörler. *JAREN* 2020; 6(3): 561-570.
53. Dinç ME, Küçük KA. The relationship between childhood trauma and aggression in young adulthood. *Health Sciences Q* 2021; 5(Supplement Issue): 163-175.
54. Durmuş H, Günay O, Yıldız S, et al. Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve üniversite yaşamı boyunca değişimi. *Anadolu Psikiyatri Derg*, 2018; 19(4): 383-389.
55. Mumford EA, Taylor BG, Berg M, Liu W The social anatomy of adverse childhood experiences and aggression in a representative sample of young adults in the US. *Child Abuse Negl* 2019; 88: 15-27.
56. Simsek DE, Evrensel A. The relationship between childhood traumas and aggression levels in adults. *Med Science* 2018; 7(3): 622-666.
57. U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families. *Child maltreatment* 2012, 2013. <https://calio.dspacedirect.org/handle/11212/1281> Tarih:04.04.2022
58. McGuigan WM, Luchette JA, Atterholt R. Physical neglect in childhood as a

- predictor of violent behavior in adolescent males. *Child Abuse Negl* 2018; 79: 395-400.
59. Berzenski SR, Yates TMA. Developmental process analysis of the contribution of childhood emotional abuse to relationship violence. *J Aggress MaltreatTrauma* 2010; 19(2): 180-203.
60. Norton-Baker M, Wolff JM, Kolander TW, et al. Childhood sexual abuse and lifetime aggression. *J Child Sex Abuse* 2019; 28(6): 690-707.
61. Debowska A, Boduszek D, Sherretts N, et al. Profiles and behavioral consequences of child abuse among adolescent girls and boys from Barbados and Grenada. *Child Abuse Negl* 2018; 79: 245-258.
62. Hua Y, Wang W, Shi J, et al. Childhood trauma and internet addiction among Chinese adolescents: The mediating role of coping styles. *Curr Psychol* 2022; doi: 10.1007/s12144-022-02862-0.
63. Arslan G. Psychological maltreatment, forgiveness, mindfulness, and internet addiction among young adults: A study of mediation effect. *Comput Human Behav* 2017; 72: 57-66.
64. Hsieh YP, Shen ACT, Wei HS, et al. Associations between child maltreatment, PTSD, and internet addiction among Taiwanese students. *Comput Human Behav* 2016; 56: 209-214.